

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

14 päivänä maaliskuuta 2019*

Ennakkoratkaisupyyntö – Kilpailu – SEUT 101 artikla – Kyseisessä artiklassa kielletystä kartellista aiheutuneen vahingon korvaaminen – Korvauksesta vastuussa olevien yksikköjen määrittäminen – Oikeudellisten yksiköiden seuraanto – Yrityksen käsite – Taloudellisen jatkuvuuden kriteeri

Asiassa C-724/17,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka korkein oikeus (Suomi) on esittänyt 19.12.2017 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 22.12.2017, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Vantaan kaupunki

vastaan

Skanska Industrial Solutions Oy,

NCC Industry Oy ja

Asfaltmix Oy,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Arabadjiev (esittelevä tuomari), varapresidentti R. Silva de Lapuerta, joka hoitaa toisen jaoston tuomarin tehtäviä, sekä tuomarit E. Levits, M. Berger ja P. G. Xuereb,

julkisasiamies: N. Wahl,

kirjaaja: hallintovirkamies L. Carrasco Marco,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 16.1.2019 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Vantaan kaupunki, edustajinaan N. Mickelsson ja O. Hyvönen, asianajajat,
- Skanska Industrial Solutions Oy, edustajinaan A. P. Mentula ja T. Väätäinen, asianajajat,
- NCC Industry Oy, edustajinaan I. Aalto-Setälä, M. Kokko, M. von Schrowe ja H. Koivuniemi, asianajajat,

* Oikeudenkäyntikieli: suomi.

- Asfaltmix Oy, edustajinaan S. Hiltunen, A. Laine ja M. Blomfelt, asianajajat,
 - Suomen hallitus, asiamiehinään J. Heliskoski ja S. Hartikainen,
 - Italian hallitus, asiamiehenään G. Palmieri, avustajanaan S. Fiorentino, avvocato dello Stato,
 - Puolan hallitus, asiamiehenään B. Majczyna,
 - Euroopan komissio, asiamiehinään C. Vollrath, H. Leupold, G. Meessen ja M. Huttunen,
- kuultuaan julkisasiamiehen 6.2.2019 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,
on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee SEUT 101 artiklan ja unionin oikeuden tehokkuusperiaatteen tulkintaa unionin kilpailuoikeuden rikkomisesta johtuviin vahingonkorvauskanteisiin Suomen oikeusjärjestyksessä sovellettavien sääntöjen kannalta.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa vastakkain ovat Vantaan kaupunki (Suomi) sekä Skanska Industrial Solutions Oy, NCC Industry Oy ja Asfaltmix Oy ja jossa on kyse asfalttimarkkinoilla Suomessa toimineesta kartellista aiheutuneen vahingon korvaamisesta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

- 3 Vahingonkorvauslain (412/1974) 2 luvun 1 §:n mukaan on niin, että joka tahallisesti tai tuottamuksesta aiheuttaa toiselle vahingon, on velvollinen korvaamaan sen.
- 4 Kyseisen lain 6 luvun 2 §:ssä säädetään, että milloin vahinko on kahden tai useamman aiheuttama taikka he muuten ovat velvolliset korvaamaan saman vahingon, vastaavat he yhteisvastuullisesti.
- 5 Suomen osakeyhtiölainsäädännön mukaan jokainen osakeyhtiö on erillinen oikeushenkilö, jolla on oma varallisuutensa ja omat vastuunsa.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 6 Vuosina 1994–2002 Suomessa toimi asfalttimarkkinoilla kartelli (jäljempänä kyseessä oleva kartelli). Kyseinen kartelli, joka koski markkinoiden jakamista, hintoja ja tarjousten tekemistä urakoiden yhteydessä, kattoi koko kyseisen jäsenvaltion ja oli omiaan vaikuttamaan myös jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Mainittuun kartelliin osallistuivat muun muassa Lemminkäinen Oyj, Sata-Asfaltti Oy, Interasfaltti Oy, Asfalttinelio Oy ja Asfaltti-Tekra Oy.
- 7 Asfaltti-Tekra, jonka nimi muutettiin Skanska Asfaltti Oy:ksi 1.11.2000 alkaen, osti 22.3.2000 Sata-Asfaltin koko osakekannan. Sata-Asfaltti purkautui 23.1.2002 sellaisen vapaaehtoisen selvitysmenettelyn johdosta, jossa sen liiketoiminta siirrettiin 13.12.2000 Skanska Asfaltille. Myös viimeksi mainittu yhtiö osallistui kyseessä olevaan kartelliin. Yhtiön nimi muutettiin Skanska Industrial Solutionsiksi (jäljempänä SIS) 9.8.2017 alkaen.

- 8 Interasfaltti oli Oy Läntinen Teollisuuskatu 15:n kokonaan omistama tytäryhtiö. NCC Finland Oy osti 31.10.2000 Läntinen Teollisuuskatu 15:n osakekannan. Interasfaltti sulautui 30.9.2002 Läntinen Teollisuuskatu 15:een, joka samalla muutti nimensä Interasfaltiksi. NCC Finland jakautui 1.1.2003 kolmeksi uudeksi yhtiöksi. Yksi niistä eli NCC Roads Oy sai omistukseensa Interasfaltin koko osakekannan. Interasfaltti purkautui 31.12.2003 sellaisen vapaaehtoisen selvitysmenettelyn johdosta, jossa sen liiketoiminta siirrettiin 1.2.2003 NCC Roadsille. NCC Roadsin nimi muutettiin NCC Industryksi (jäljempänä NCC) 1.5.2016 alkaen.
- 9 Siilin Sora Oy, jonka nimi muutettiin 17.10.2000 alkaen Rudus Asfaltti Oy:ksi, osti 20.6.2000 Asfalttinielön koko osakekannan. Asfalttinielö purkautui 23.1.2002 sellaisen vapaaehtoisen selvitysmenettelyn johdosta, jossa sen liiketoiminta siirrettiin 16.2.2001 Rudus Asfaltille. Rudus Asfaltin nimi muutettiin Asfaltmixiksi 10.1.2014 alkaen.
- 10 Kilpailuvirasto teki 31.3.2004 esityksen seuraamusmaksun määräämiseksi seitsemälle yhtiölle. Korkein hallinto-oikeus määräsi 29.9.2009 antamallaan päätöksellä unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössään tunnustaman taloudellisen jatkuvuuden kriteerin nojalla kilpailunrajoituslain ja EY 81 artiklan (josta on tullut SEUT 101 artikla) rikkomisesta seuraamusmaksun muun muassa SIS:lle sen oman ja Sata-Asfaltin menettelyn perusteella, NCC:lle Interasfaltin menettelyn perusteella ja Asfaltmixille Asfalttinielön menettelyn perusteella.
- 11 Kyseisen korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen perusteella Vantaan kaupunki, joka oli tehnyt Lemminkäisen kanssa sopimuksia asfalttiurakoista vuosien 1998–2001 osalta, nosti 2.12.2009 muun muassa SIS:ää, NCC:tä ja Asfaltmixiä vastaan Helsingin käräjäoikeudessa vahingonkorvauskanteen ja väitti, että nämä kolme yhtiötä ovat yhteisvastuussa siitä ylihinnasta, joka sen on pitänyt maksaa asfalttitöiden yhteydessä kyseessä olevaan kartelliin perustuvan urakoiden ylihinnon vuoksi. SIS, NCC ja Asfaltmix väittivät, etteivät ne ole vastuussa kyseessä olevaan kartelliin osallistuneiden oikeudellisesti itsenäisten yhtiöiden aiheuttamista vahingoista ja että korvausvaatimus olisi pitänyt esittää viimeksi mainittujen yhtiöiden selvitysmenettelyssä.
- 12 Käräjäoikeus tuomitsi vahingonkorvausvelvollisuuden SIS:lle sen oman ja Sata-Asfaltin menettelyn perusteella, NCC:lle Interasfaltin menettelyn perusteella ja Asfaltmixille Asfalttinielön menettelyn perusteella. Käräjäoikeus katsoi, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa unionin kilpailuoikeuden rikkomisen johdosta vahinkoa kärsineen on käytännössä mahdotonta tai kohtuuttoman vaikeaa saada Suomen vahingonkorvaus- ja yhtiöoikeuden nojalla korvausta kyseisen rikkomisen johdosta aiheutuneesta vahingosta. Käräjäoikeus katsoi, että SEUT 101 artiklan tehokkuuden varmistamiseksi taloudellisen jatkuvuuden kriteeriä on sovellettava samalla tavalla sekä kyseiseen vahinkoon liittyvän korvausvastuun että seuraamusmaksuvastuun kohdentamisessa.
- 13 Helsingin hovioikeus, jolta haettiin muutosta, katsoi, että tehokkuusperiaatteen nojalla ei voida puuttua Suomen vahingonkorvausinstituution perustavanlaatuisiin edellytyksiin ja että seuraamusmaksun osalta sovellettua taloudellisen jatkuvuuden kriteeriä ei voida ilman tarkempia säännöksiä tai määräyksiä soveltaa vahingonkorvauskanteisiin. Kyseinen tuomioistuin hylkäsi siis Vantaan kaupungin vaatimukset siltä osin kuin ne oli kohdistettu SIS:ään Sata-Asfaltin menettelyn perusteella sekä NCC:hen ja Asfaltmixiin.
- 14 Vantaan kaupunki haki hovioikeuden tuomioon muutosta korkeimmalta oikeudelta.
- 15 Korkein oikeus huomauttaa, ettei Suomen oikeudessa ole sääntöjä, joita sovelletaan unionin kilpailuoikeuden rikkomisesta aiheutuneita vahinkoja koskevan vastuun kohdentamiseen pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa. Suomen oikeuteen sisältyvien vahingonkorvausoikeudellisten sääntöjen mukaan lähtökohtana on, että korvausvastuussa on vain se oikeussubjekti, joka on aiheuttanut vahingon. Oikeushenkilöiden osalta tästä pääsäännöstä on mahdollista poiketa vastuun samastamisen (lifting the corporate veil) perusteella. Tämä keino on kuitenkin mahdollinen

ainoastaan, kun konsernirakennetta, yhtiöiden välisiä suhteita tai osakkeenomistajan määräysvaltaa on käytetty moitittavasti tai keinotekoisella tavalla siten, että siitä on seurannut lakisääteisen vastuun kiertäminen.

- 16 Korkein oikeus huomauttaa, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että jokainen voi vaatia SEUT 101 artiklan rikkomisesta aiheutuneen vahingon korvaamista, jos tämän vahingon ja mainitun rikkomisen välillä on syy-yhteys, ja että kunkin jäsenvaltion sisäisessä oikeusjärjestyksessä on annettava tämän oikeuden käyttämistä koskevat tarkemmat säännöt.
- 17 Kyseisen oikeuskäytännön perusteella ei ole kuitenkaan selvää, onko henkilöt, joiden on korvattava tällainen vahinko, määritettävä suoraan SEUT 101 artiklaa soveltamalla, vai sovelletaanko tämän kysymyksen ratkaisemiseen kunkin jäsenvaltion sisäisessä oikeusjärjestyksessä annettuja sääntöjä.
- 18 Siinä tilanteessa, että SEUT 101 artiklan rikkomisesta aiheutuneen vahingon korvaamisesta vastuussa olevat henkilöt olisi määritettävä suoraan kyseistä artiklaa soveltamalla, korkeimman oikeuden mukaan ei ole selvää, mihin henkilöihin kyseistä rikkomista koskeva vastuu voidaan kohdentaa.
- 19 Tässä yhteydessä olisi mahdollista lähteä kilpailusääntöjä rikkoneen oikeussubjektin henkilökohtaisesta vastuusta taikka SEUT 101 artiklassa tarkoitettua, kyseisiä sääntöjä rikkoneen ”yrityksen” vastuusta. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä seuraa korkeimman oikeuden mukaan, että kun useista oikeushenkilöistä koostuva yritys rikkoo kilpailusääntöjä, sen asiana on yksilöllisen vastuun periaatteen mukaisesti vastata kyseisestä rikkomisesta. Kyseisen oikeuskäytännön mukaan vastuu SEUT 101 artiklan rikkomisesta voidaan kohdentaa yksikköön, joka on jatkanut kyseiseen rikkomiseen syyllistyneen yksikön liiketoimintaa, kun rikkomiseen syyllistynyt yksikkö on lakannut olemasta.
- 20 Korkein oikeus katsoo, että jollei SEUT 101 artiklan rikkomisesta aiheutuneen vahingon korvaamisesta vastuussa olevia henkilöitä ole määritettävä suoraan kyseistä artiklaa soveltamalla, sen on arvioitava kyseessä olevasta kartellista aiheutunutta vahinkoa koskevan vastuun kohdentumista Suomen oikeuden sääntöjen ja unionin oikeuden tehokkuusperiaatteen nojalla.
- 21 Kyseinen tuomioistuin tiedustelee tältä osin, merkitseekö mainittu periaate sitä, että unionin kilpailuoikeuden rikkomista koskeva vastuu on asetettava yhtiölle, joka on ostanut kartelliin osallistuneen puretun yhtiön osakekannan ja liiketoiminnan. Esiin tulisi tällöin kysymys siitä, onko tehokkuusperiaate esteenä tämän tuomion 15 kohdassa kuvatun kaltaiselle kansalliselle säännöstölle, ja, jos näin on, onko mahdollista katsoa, että yhtiön, joka on jatkanut kartelliin osallistuneen yhtiön liiketoimintaa, on katsottava olevan vastuussa vain, jos näistä yhtiöistä ensimmäinen tiesi tai sen olisi pitänyt tietää jälkimmäisen yhtiön osakekannan ostaessaan, että tämä oli syyllistynyt tällaiseen rikkomiseen.
- 22 Tässä tilanteessa korkein oikeus päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
 - ”1) Määritetäänkö se, mitkä tahot ovat vastuussa SEUT 101 artiklan vastaisen menettelyn aiheuttaman vahingon korvaamisesta, suoraan kyseistä artiklaa soveltamalla vai kansallisten sääntöjen perusteella?
 - 2) Jos vastuutahot määritetään suoraan SEUT 101 artiklan perusteella, ovatko korvausvastuussa ne tahot, jotka kuuluvat artiklassa mainitun yrityksen käsitteen piiriin? Sovelletaanko korvausvastuussa olevia tahoja määrittäessä samoja periaatteita, joita unionin tuomioistuin on soveltanut vastuussa olevien tahojen määrittämiseen seuraamusmaksua koskevilla asioilla ja joiden mukaan vastuu voi erityisesti perustua samaan taloudelliseen kokonaisuuteen kuulumiseen tai taloudelliseen jatkuvuuteen?

- 3) Jos vastuutahot määritetään jäsenvaltion kansallisten sääntöjen perusteella, onko unionin oikeuden tehokkuusvaatimuksen kanssa ristiriidassa sellainen kansallinen säännöstö, jonka mukaan yhtiö, joka hankittuaan SEUT 101 artiklan vastaiseen kartelliin osallistuneen yhtiön koko osakekannan on purkanut kyseisen yhtiön ja jatkanut sen liiketoimintaa, ei ole vastuussa kyseisen yhtiön kilpailua rajoittavasta menettelystä aiheutuneen vahingon korvaamisesta, vaikka korvauksen saaminen puretulta yhtiöltä olisi käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa? Muodostaako tehokkuusvaatimus esteen jäsenvaltion sisäisen oikeuden sellaiselle tulkinalle, joka asettaa korvausvastuun edellytykseksi sen, että kuvatus kaltainen yritysjärjestely on toteutettu lainvastaisesti tai keinotekoisesti kilpailuoikeudellisen vahingonkorvausvastuun välttämiseksi taikka muutoin vilpillisesti, tai ainakin sen, että yhtiö on tiennyt tai sen olisi pitänyt tietää kilpailurikkomuksesta toteuttaessaan yritysjärjestelyn?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

- 23 Ensimmäisellä ja toisella kysymyksellään, jotka on tutkittava yhdessä, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko SEUT 101 artiklaa tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa, jossa kyseisessä artiklassa kiellettyyn kartelliin osallistuneiden yhtiöiden koko osakekanta on myyty toisille yhtiöille, jotka ovat sitten purkaneet nämä ensimmäiseksi mainitut yhtiöt ja jatkaneet niiden liiketoimintaa, mainittujen ostajayhtiöiden voidaan katsoa olevan vastuussa kyseisestä kartellista aiheutuneesta vahingosta.
- 24 Tältä osin on huomautettava, että SEUT 101 artiklan 1 kohta ja SEUT 102 artikla tuottavat välittömiä oikeusvaikutuksia yksityisten välisissä suhteissa ja niillä perustetaan yksityisten hyväksi oikeuksia, joita kansallisten tuomioistuinten on suojeltava (tuomio 5.6.2014, Kone ym., C-557/12, EU:C:2014:1317, 20 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 25 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on niin, että SEUT 101 artiklan täysi tehokkuus ja erityisesti tämän määräyksen 1 kohdassa esitetyn kiellon tehokas vaikutus vaarantuisi, jos kaikki henkilöt eivät voisi vaatia sellaisen vahingon korvaamista, joka heille on aiheutunut sopimuksesta tai käyttäytymisestä, joka voi rajoittaa tai vääristää kilpailua (tuomio 5.6.2014, Kone ym., C-557/12, EU:C:2014:1317, 21 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 26 Jokaisella on siis oikeus vaatia aiheutuneen vahingon korvaamista, jos tämän vahingon ja SEUT 101 artiklassa kielletyn kartellin tai menettelytavan välillä on syy-yhteys (tuomio 5.6.2014, Kone ym., C-557/12, EU:C:2014:1317, 22 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 27 Jos unioni ei ole antanut asiaa koskevia säännöksiä, kunkin jäsenvaltion sisäisessä oikeusjärjestyksessä on tosin annettava tarkemmat säännöt, joiden mukaisesti käytetään oikeutta vaatia korvausta SEUT 101 artiklassa kielletystä kartellista tai menettelytavasta aiheutuneesta vahingosta, edellyttäen kuitenkin, että vastaavuusperiaatetta ja tehokkuusperiaatetta noudatetaan (ks. vastaavasti tuomio 5.6.2014, Kone ym., C-557/12, EU:C:2014:1317, 24 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 28 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 60–62 kohdassa pääosin todennut, kysymykseen sen yksikön määrittämisestä, jonka on korvattava SEUT 101 artiklan rikkomisesta aiheutunut vahinko, sovelletaan kuitenkin suoraan unionin oikeutta.
- 29 SEUT 101 artiklan 1 kohdan sanamuodosta näet ilmenee, että perussopimusten laatijat ovat päättäneet käyttää yrityksen käsitettä yksilöittäessä tekijä, joka on rikkonut kyseisessä määräyksessä vahvistettua kieltoa (ks. vastaavasti tuomio 27.4.2017, Akzo Nobel ym. v. komissio, C-516/15 P, EU:C:2017:314, 46 kohta).

- 30 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on lisäksi niin, että unionin kilpailuoikeus koskee yritysten toimintaa (ks. vastaavasti tuomio 11.12.2007, ETI ym., C-280/06, EU:C:2007:775, 38 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 18.12.2014, komissio v. Parker Hannifin Manufacturing ja Parker-Hannifin, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, 39 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 31 Koska vastuu unionin kilpailusääntöjen rikkomisista aiheutuneesta vahingosta on yksilöllistä, yrityksen, joka on rikkonut kyseisiä sääntöjä, on vastattava rikkomisesta aiheutuneesta vahingosta.
- 32 Edellä esitetystä seuraa, että yksikköinä, joiden on korvattava SEUT 101 artiklassa kielletystä kartellista tai menettelytavasta aiheutunut vahinko, ovat juuri ne kyseisessä määräyksessä tarkoitetut yritykset, jotka ovat osallistuneet tähän kartelliin tai menettelytapaan.
- 33 Tätä tulkintaa ei kyseenalaista Euroopan komission suullisessa käsittelyssä esittämä argumentti, jonka mukaan tietyistä säännöistä, joita sovelletaan jäsenvaltioiden ja Euroopan unionin kilpailuoikeuden säännösten rikkomisen johdosta kansallisen lainsäädännön nojalla nostettuihin vahingonkorvauskanteisiin, 26.11.2014 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/104/EU (EUVL 2014, L 349, s. 1) 11 artiklan 1 kohdasta, jonka mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että yritykset, jotka ovat rikkoneet kilpailuoikeutta yhteisellä toiminnalla, vastaavat kilpailuoikeuden rikkomisen aiheuttamasta vahingosta yhteisvastuullisesti, seuraa, että kunkin jäsenvaltion sisäisessä oikeusjärjestyksessä on vastaavuusperiaatetta ja tehokkuusperiaatetta noudattaen määritettävä se yksikkö, jonka on korvattava kyseinen vahinko.
- 34 Direktiivin 2014/104 – jota ei sovelleta ajallisesti pääasian tosiseikkoihin – kyseinen säännös ei näet koske niiden yksikköjen määrittämistä, joiden on korvattava tällainen vahinko, vaan vastuun jakamista mainittujen yksikköjen välillä, eikä siinä siis anneta jäsenvaltioille toimivaltaa suorittaa kyseinen määrittäminen.
- 35 Mainitussa säännöksessä – kuten myös direktiivin 2014/104 1 artiklan, jonka otsikko on ”Kohde ja soveltamisala”, 1 kohdan ensimmäisessä virkkeessä – vahvistetaan sitä vastoin, että unionin kilpailuoikeuden rikkomisesta aiheutuneesta vahingosta ovat vastuussa nimenomaan kyseiseen rikkomiseen syyllistyneet ”yritykset”.
- 36 Tämän täsmennyksen jälkeen on muistutettava, että SEUT 101 artiklassa tarkoitetun yrityksen käsitteellä tarkoitetaan jokaista yksikköä, joka harjoittaa taloudellista toimintaa, riippumatta yksikön oikeudellisesta muodosta ja rahoitustavasta (tuomio 11.12.2007, ETI ym., C-280/06, EU:C:2007:775, 38 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 37 Yrityksen käsitteellä on samassa asiayhteydessä katsottava tarkoitettavan taloudellista kokonaisuutta, vaikka oikeudellisesti taloudellisen kokonaisuuden muodostaisikin useampi kuin yksi luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö (tuomio 27.4.2017, Akzo Nobel ym. v. komissio, C-516/15 P, EU:C:2017:314, 48 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 38 Pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa, jossa on kyse yritysjärjestelystä ja jossa unionin kilpailuoikeuden rikkomiseen syyllistynyt yksikkö on lakannut olemasta, on huomautettava, että kun tällaiseen rikkomiseen syyllistynyttä yksikköä on muutettu oikeudellisesti tai organisatorisesti, tästä muutoksesta ei välttämättä seuraa, että syntyy uusi yritys, joka on vapautettu edellisen yksikön kilpailusääntöjen vastaista menettelyä koskevasta vastuusta, jos kyseinen yksikkö ja uusi yksikkö ovat taloudelliselta kannalta samat (ks. vastaavasti tuomio 11.12.2007, ETI ym., C-280/06, EU:C:2007:775, 42 kohta; tuomio 5.12.2013, SNIA v. komissio, C-448/11 P, ei julkaistu, EU:C:2013:801, 22 kohta ja tuomio 18.12.2014, komissio v. Parker Hannifin Manufacturing ja Parker-Hannifin, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, 40 kohta).

- 39 Ei siis ole yksilöllisen vastuun periaatteen vastaista katsoa, että jokin yhtiö on vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta kyseiseen rikkomiseen syyllistyneen yhtiön sulautumisessa vastaanottavana yhtiönä, kun rikkomiseen syyllistynyt yhtiö on lakannut olemasta (tuomio 5.12.2013, SNIA v. komissio, C-448/11 P, ei julkaistu, EU:C:2013:801, 23 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 40 Unionin tuomioistuimien lisäksi täsmentänyt, että unionin kilpailusääntöjen tehokasta täytäntöönpanoa varten voi olla tarpeen katsoa, että kyseisten sääntöjen rikkomisesta vastaa kyseiseen rikkomiseen syyllistyneen yrityksen ostaja, jos rikkomiseen syyllistynyt yritys lakkaa olemasta siitä syystä, että se on sulautunut kyseiseen ostajaan, jolle sen varat ja velat ja myös sen vastuu unionin oikeuden rikkomisesta siirtyvät vastaanottavana yhtiönä (tuomio 5.12.2013, SNIA v. komissio, C-448/11 P, ei julkaistu, EU:C:2013:801, 25 kohta).
- 41 Asfaltmix väittää tältä osin lähinnä, että koska tämän tuomion 36–40 kohdassa mieleen palautettu oikeuskäytäntö on kehitetty asiayhteydessä, jossa komissio määrää sakkoja [SEUT 101] ja [SEUT 102] artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16.12.2002 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 (EYVL 2003, L 1, s. 1) 23 artiklan 2 kohdan nojalla, tätä oikeuskäytäntöä ei voida soveltaa pääasiassa kyseessä olevan kaltaiseen vahingonkorvauskanteeseen.
- 42 Tätä väitettä ei voida hyväksyä.
- 43 Kuten tämän tuomion 25 kohdassa on huomautettu, jokaiselle kuuluvalla oikeudella vaatia korvausta SEUT 101 artiklassa kielletystä kartellista tai menettelytaposta aiheutuneesta vahingosta varmistetaan kyseisen artiklan täysi tehokkuus ja erityisesti kyseisen artiklan 1 kohdassa vahvistetun kiellon tehokas vaikutus.
- 44 Tämä oikeus parantaa näet unionin kilpailusääntöjen toimivuutta ja on omiaan vähentämään sellaisten usein peiteltyjen sopimusten tai menettelytapojen houkuttelevuutta, jotka voivat rajoittaa tai vääristää kilpailua, ja sillä edistetään siten toimivan kilpailun ylläpitämistä unionissa (tuomio 5.6.2014, Kone ym., C-557/12, EU:C:2014:1317, 23 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 45 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 80 kohdassa pääosin todennut, unionin kilpailusääntöjen rikkomisesta johtuvat vahingonkorvauskanteet muodostavat olennaisen osan kyseisten sääntöjen täytäntöönpanojärjestelmää, jolla pyritään rankaisemaan yritysten kilpailua rajoittavasta käyttäytymisestä ja ehkäisemään ennalta, että yritykset ryhtyvät käyttäytymään tällä tavalla.
- 46 Jos unionin kilpailusääntöjen rikkomisesta aiheutuneesta vahingosta vastuussa olevat yritykset voisivat välttää vastuunsa jo pelkästään muuttamalla identiteettiään uudelleenjärjestelyillä, luovutuksilla tai muilla oikeudellisilla tai organisatorisilla muutoksilla, kyseisen järjestelmän tavoite ja kilpailusääntöjen tehokas vaikutus siis vaarantuisivat (ks. analogisesti tuomio 11.12.2007, ETI ym., C-280/06, EU:C:2007:775, 41 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 47 Tästä seuraa, että SEUT 101 artiklassa tarkoitettulla yrityksen käsitteellä, joka on unionin oikeuden itsenäinen käsite, ei voi olla eri ulottuvuutta siinä asiayhteydessä, jossa komissio määrää sakkoja asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan nojalla, ja siinä asiayhteydessä, jossa on kyse unionin kilpailusääntöjen rikkomisesta johtuvista vahingonkorvauskanteista.
- 48 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämistä tiedoista ilmenee, että SIS on ostanut kyseessä olevaan kartelliin osallistuneen Sata-Asfaltin, NCC siihen osallistuneen Interasfaltin ja Asfaltmix siihen osallistuneen Asfalttinelion koko osakekannan ja SIS, NCC ja Asfaltmix ovat tämän jälkeen vuosien 2000, 2001 ja 2003 kuluessa toteutettujen vapaaehtoisten selvitysmenettelyjen yhteydessä ottaneet vastattavakseen kulloisenkin yhtiön koko liiketoiminnasta ja purkaneet ne.

- 49 Vaikuttaa siis siltä – jollei ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen kaikkien asian kannalta merkityksellisten seikkojen osalta tekemästä lopullisesta arvioinnista muuta johdu –, että yhtäältä SIS, NCC ja Asphaltmix sekä toisaalta Sata-Asfaltti, Interasfaltti ja Asfalttinelio ovat taloudelliselta kannalta samoja subjekteja ja että nämä kolme viimeksi mainittua yhtiötä ovat lakanneet olemasta oikeushenkilöinä.
- 50 On siis katsottava, että SIS on Sata-Asfaltin seuraajana, NCC Interasfaltin seuraajana ja Asphaltmix Asfalttinelion seuraajana ottanut kantaakseen Sata-Asfaltin, Interasfaltin ja Asfalttinelion vastuun kyseessä olevasta kartellista aiheutuneesta vahingosta siitä syystä, että ne ovat varmistaneet oikeushenkilöinä viimeksi mainittujen yhtiöiden taloudellisen jatkuvuuden.
- 51 Kaikkien edellä esitettyjen seikkojen perusteella ensimmäiseen ja toiseen kysymykseen on vastattava, että SEUT 101 artiklaa on tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa, jossa kyseisessä artiklassa kiellettyyn kartelliin osallistuneiden yhtiöiden koko osakekanta on myyty toisille yhtiöille, jotka ovat sitten purkaneet nämä ensimmäiseksi mainitut yhtiöt ja jatkaneet niiden liiketoimintaa, mainittujen ostajayhtiöiden voidaan katsoa olevan vastuussa kyseisestä kartellista aiheutuneesta vahingosta.
- 52 Kun otetaan huomioon ensimmäiseen ja toiseen kysymykseen annettu vastaus, kolmanteen kysymykseen ei ole tarpeen vastata.

Nyt annettavan tuomion ajallisten vaikutusten rajoittamista koskeva pyyntö

- 53 NCC pyysi suullisessa käsittelyssä unionin tuomioistuinta rajoittamaan nyt annettavan tuomion ajallisia vaikutuksia siinä tapauksessa, että tämä katsoisi, että taloudellisen jatkuvuuden kriteeriä sovelletaan määrittäessä henkilöitä, joiden on korvattava unionin kilpailusääntöjen rikkomisesta aiheutunut vahinko.
- 54 NCC väitti pyyntönsä tueksi, ettei kyseinen tulkinta ollut ennakoitavissa, että sen johdosta näillä säännöillä on taannehtiva vaikutus ja että sillä on ennakoimattomia seurauksia yritysten toimintaan.
- 55 Tässä yhteydessä on huomautettava, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tulkinnalla, jonka unionin tuomioistuin SEUT 267 artiklassa sille annettua toimivaltaa käyttäen antaa unionin oikeussäännölle, selvennetään ja täsmennetään kyseisen oikeussäännön merkitystä ja ulottuvuutta niin, että unionin tuomioistuimen tulkinnasta ilmenee, miten tätä oikeussääntöä pitää tai olisi pitänyt tulkita ja soveltaa sen voimaantulosta lähtien. Tästä seuraa, että tuomioistuimet voivat ja niiden täytyy soveltaa näin tulkittua sääntöä myös oikeussuhteisiin, jotka ovat syntyneet ja jotka on perustettu ennen tulkintapyynnöstä annettua tuomiota, jos edellytykset kyseisen oikeussäännön soveltamista koskevan asian käsittelylle toimivaltaisissa tuomioistuimissa muuten täyttyvät (tuomio 22.9.2016, Microsoft Mobile Sales International ym., C-110/15, EU:C:2016:717, 59 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 56 Unionin tuomioistuin voi ainoastaan poikkeustapauksissa unionin oikeusjärjestykseen kuuluvaa yleistä oikeusvarmuuden periaatetta soveltaen rajoittaa kaikkien asianomaisten henkilöiden mahdollisuutta vedota sen tulkitsemaan säännökseen tai määräykseen vilpittömässä mielessä perustettujen oikeussuhteiden pätevyyden kyseenalaistamiseksi. Jotta tällainen rajoittava päätös voitaisiin tehdä, kahden olennaisen edellytyksen, eli asianomaisten vilpittömän mielen ja vakavien vaikeuksien uhan, on täyttyvä (tuomio 22.9.2016, Microsoft Mobile Sales International ym., C-110/15, EU:C:2016:717, 60 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 57 Unionin tuomioistuin on tarkemmin ottaen tullut tällaiseen tulokseen vain hyvin täsmällisesti määrittetyissä olosuhteissa muun muassa silloin, kun on olemassa sellaisten taloudellisten seurausten vaara, joita aiheutuisi erityisesti vilpittömässä mielessä perustettujen sellaisten oikeussuhteiden

lukuisuudesta, jotka perustuivat pätevästi voimassa olevana pidettyyn säännöstöön, ja kun on ollut ilmeistä, että objektiivinen ja huomattava epäselvyys – johon oli mahdollisesti myötävaikuttanut myös muiden jäsenvaltioiden tai komission toiminta – unionin säännösten tai määräysten ulottuvuudesta oli saanut yksityiset ja kansalliset viranomaiset toimimaan unionin oikeuden vastaisesti (tuomio 22.9.2016, Microsoft Mobile Sales International ym., C-110/15, EU:C:2016:717, 61 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 58 Koska NCC ei ole tässä tapauksessa mitenkään tukenut väitteitään, se ei ole osoittanut, että tämän tuomion 56 kohdassa tarkoitettut kriteerit täyttyvät nyt käsiteltävässä asiassa.
- 59 Nyt annettavan tuomion ajallisia vaikutuksia ei siis ole tarvetta rajoittaa.

Oikeudenkäyntikulut

- 60 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (toinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

SEUT 101 artiklaa on tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa, jossa kyseisessä artiklassa kiellettyyn kartelliin osallistuneiden yhtiöiden koko osakekanta on myyty toisille yhtiöille, jotka ovat sitten purkaneet nämä ensimmäiseksi mainitut yhtiöt ja jatkaneet niiden liiketoimintaa, mainittujen ostajayhtiöiden voidaan katsoa olevan vastuussa kyseisestä kartellista aiheutuneesta vahingosta.

Arabadjiev

Silva de Lapuerta

Levits

Berger

Xuereb

Julistettiin Luxemburgissa 14 päivänä maaliskuuta 2019.

A. Calot Escobar
kirjaaja

A. Arabadjiev
jaoston puheenjohtaja